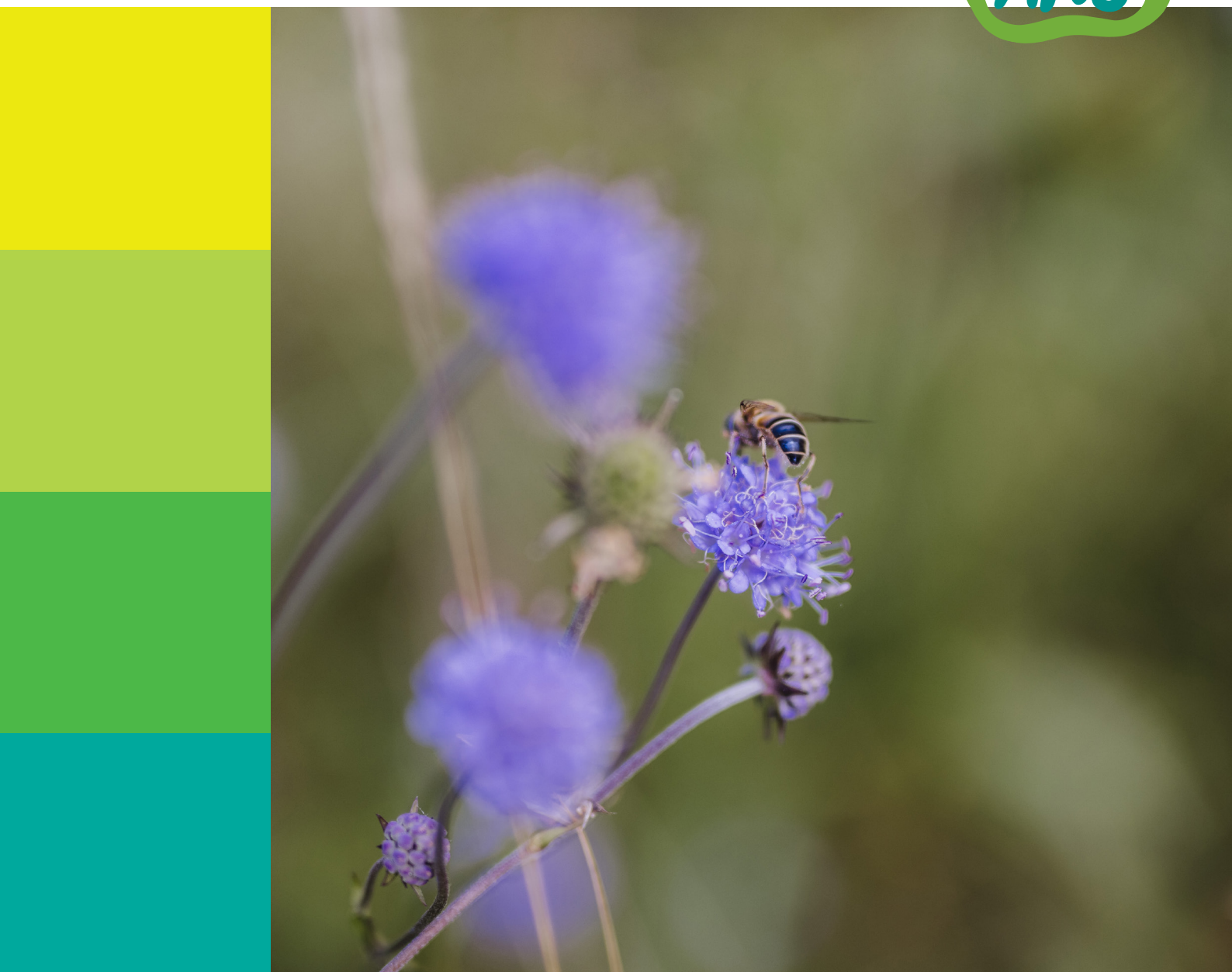

Insamling och spridning av fröer i naturen

Praktisk guide

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft att förändra
PG 90 1909-2

Om guiden

Denna guide hjälper dig att på ett hållbart sätt öka arealen blommande ängs- och gräsmarker. Guiden är baserad på internationella standarder med tillägg ur en svensk kontext. Guiden går lika bra att använda vid en äng som den egna trädgården eller varför

inte längst med en vägkant. Med hjälp av guiden lär du dig om hur du hittar bra lokaler för insamling, hur insamling går till, efterarbete och slutligen spridning av fröer. Guiden innehåller också en vikbar fröpåse som passar perfekt för fröinsamling.

1. Hitta bra lokaler för insamling

Kanske finns en välskött äng i närheten med gott om blommor? Ta gärna hjälp av lokala botaniska föreningar, Naturskyddsföreningens lokala kretsar, kommunen, Länsstyrelsen m fl. Annars är blomrika vägkanter värdefulla frökällor där tillstånd inte krävs för insamling.

Undvik helt de fridlysta arterna (alla orkidéer men även 232 andra kärlväxter), och alla invasiva arter.

Tips: en rolig app för identifiering av växter (men också insekter och alla andra organismer!) heter iNaturalist. De har även en app som anpassats för barn som heter Seek. iNaturalist är kopplat till den svenska artinrapporteringsdatabasen ArtPortalen men är lättare att använda ute i naturen.

De bästa insamlingslokalerna har stora populationer! Detta ger större genetisk variation men också tillgång till mer frömaterial. Tumregeln är att det ska finnas minst 50 plantor av önskad art för att kunna utföra en fröinsamling.

Planeras insamling av en torrängsflora t.ex. längs vägkanter (gulmåra, liten blåklocka, johannesörter, fibblor, blåmonke, rödklint, åkervädd, osv) så är lämpliga lokaler bäst att leta efter under högsommaren för att kunna se arterna i blom (artbestämning) och för att uppskatta populationsstorlek.

2. Utföra insamlingen

Material att ha med sig: tygpåsar eller papperspåsar i stora mängder, tuschpennor, handskar och/eller sax beroende på vilka arter man ska samla (inte nödvändigt).

Välj arter: Kolla vilka fröer som är mogna och att det inte finns större insektsangrepp eller mögel på dem. Uppskatta hur stora populationer är per art. Kom ihåg tumregeln om att det ska finnas mer än 50 plantor av önskad art för att utföra en insamling. Bestäm utifrån dessa förutsättningar vilka arter som ska samlas.

Ha koll på när de arter ni ska samla från blommar. Beroende på art kan man samla från maj-oktober och de allra flesta arter går att samla under augusti. I regel kan man räkna med att fröna mognar från ett par veckor till en månad efter blomningen. Hos många arter kan man se när frukterna har utvecklats och börjat bli brunfärgade. Om fröna lossnar lätt från blombotten eller om kapslar som innesluter frön har

börjat öppnas så vet man säkert att de är mogna, men hos många arter går det att få fröna att efter mogna även om man samlar hela blomställningar direkt när de har blommat över.

Insamlingen: Samla gärna när det är torrt för att minska risken för mögel. Gå igenom hela lokalen och ta en mindre mängd fröer från de plantor som du passerar. Ta inte många frön/frukter från en planta utan ungefär en nypa. Man ska aldrig ta mer än 20 procent av den totala mogna frömängden från en art från en lokal vid insamlingstillfället. Samla endast frö från en art i taget för att inte blanda ihop fröerna. Beroende på populationsstorlek och hur många som samlar så kan man samla ifrån flera arter och flera närliggande lokaler under en förmiddag.

Dokumentera: datum, lokal, art, insamlare, populationsstorlek, antal individer som samlades ifrån och antal frön som samlades. Uppskattningar går bra. Använd gärna det tillhörande protokollet som vägledning och påminnelse om tumreglerna. Beroende på hur stor genbank man vill skapa kan det vara väldigt bra att hålla ordning på samlingen. Om möjligt, ta bilder över arbetet, arterna och lokalen för att dokumentera insamlingen och för att säkerställa artbestämningen.

3. Efterarbete av frömaterialet

Torkning: Det insamlade materialet ska, om det är det minsta lilla fuktigt, spridas ut på plåt eller motsvarande samma dag. Torkning sker inomhus vid rumstemperatur och inte i direkt solljus. Det ska torkas i en vecka eller tills materialet blir helt genomtorrt.

Rensning av fröer beror på hur mycket tid man har efter insamling och tar mer eller mindre lång tid beroende på art. Stora fröer kan man pilla fram för hand från frukterna. För att få fram mindre frön är det i regel bra att försiktigt krossa materialet och sedan sälla fram fröna med en sil med lämplig maskstorlek. Är fröna relativt tunga kan man blåsa bort allt som inte är frön från t.ex. en djup tallrik, antingen med munnen eller med en hårtork. Ofta räcker det att krossa materialet mellan fingrarna, men är det för hårt kan man använda en mortel eller banka på hela papperspåsen med t.ex. en gummiklubba. Fördelen med rensningen är att man ser hur många frön som samlats in (t.ex. om insekter ätit upp mycket eller att vissa inte utvecklats helt) och man får ett mer hanterbart material vid kommande utsådd, men ofta fungerar det bra att så ut orensade fröer även om det kan leda till problem med "doseringen".

Förvaring: Förvara fröerna i papperspåsar (eller annan förpackning som andas) av lämplig storlek och notera art, insamlingsår, insamlingslokal och annan relevant information. Fröerna bör förvaras mörkt och svalt (ca 8–14 C) under max ett par år. Det är viktigt att det är torrt där fröerna ska förvaras. Vid frysförvaring av fröer krävs specialkunskaper.

4. Spridning av fröer

Det finns gott om instruktioner på nätet för att anlägga äng, men viktigast är tidpunkten man sår och att ha lämplig jord.

Jordmån där man tänker odla de vilda växterna ska stämma med miljön arten naturligt växer i. Vælgödsad åker- eller trädgårdsjord är för näringsrik för de flesta ängsväxter, men det får inte heller vara alltför näringsfattigt eller för lågt pH. Där man sår bör det finnas fläckar med blottad jord som är minst 0,25 kvadratmeter stora. Ofta är det bra att ta bort eller gräva ned det översta jordlagret som kan vara alltför näringsrikt eller torvigt och som kan innehålla mycket frön av oönskade arter.

Tidpunkt: Det bästa tillfället att så in en äng eller att så för pluggplantor eller i krukor är under hösten (september-december) beroende på var i landet man befinner sig. Om man inte hinner med det p.g.a. frörensningarbete eller annat kan man även så in fröer under senvintern januari-mars. För några arter (t.ex. Apiaceae och vissa Primulaceae och Ranunculaceae) är det nödvändigt att fröerna får vara kalla och blöta i minst 1–2 månader innan de kan gro. Om du inte säkert vet så är det bäst att så under höst/vinter, men många arter går bra att så även på våren.

Fröspridning: Man kan blanda fröerna med t.ex. stenmjöl för att göra dem mer lätt sprida och för att se var man spridit ut dem. Om man täcker fröerna så tar man ytterst lite av den befintliga jorden ovanpå. Vattna direkt så att inte fröerna blåser bort.

Skötsel år 1: Jorden behöver hållas mer eller mindre fuktig under vinterhalvåret direkt efter sådden, men det sköter naturen oftast själv.

Löpande skötsel: Ängen ska slås sent på sommaren (augusti) och det avslagna växtmaterialet ska forslas bort från platsen

Version: 2023

Kontakt: blomsterangar@naturskyddsforeningen.se

Underlag: Förenkling/omarbetning av den amerikanska manualen för fröinsamling inom projektet Seeds of Success: <https://www.blm.gov/programs/natural-resources/native-plant-communities/native-plant-and-seed-material-development/collection> med tillägg ur svenskt kontext och egna erfarenheter från Torbjörn Tyler, museiintendent Lunds Botaniska Museum.

Samla blommor från en växt i närheten av en vägkant. Ta med dig en påse för att förvara fröerna.

FRÖPÅSE

För insamling och spridning av fröer från svenska vilda växter.

Datum: _____

Insamlingsplats: _____

Art: _____

Naturskyddsforeningen

2. Vik

4. Vik

3. Stoppa in och förslut i den andra fläken.

Här kommer en fröpåse till din väggkant!

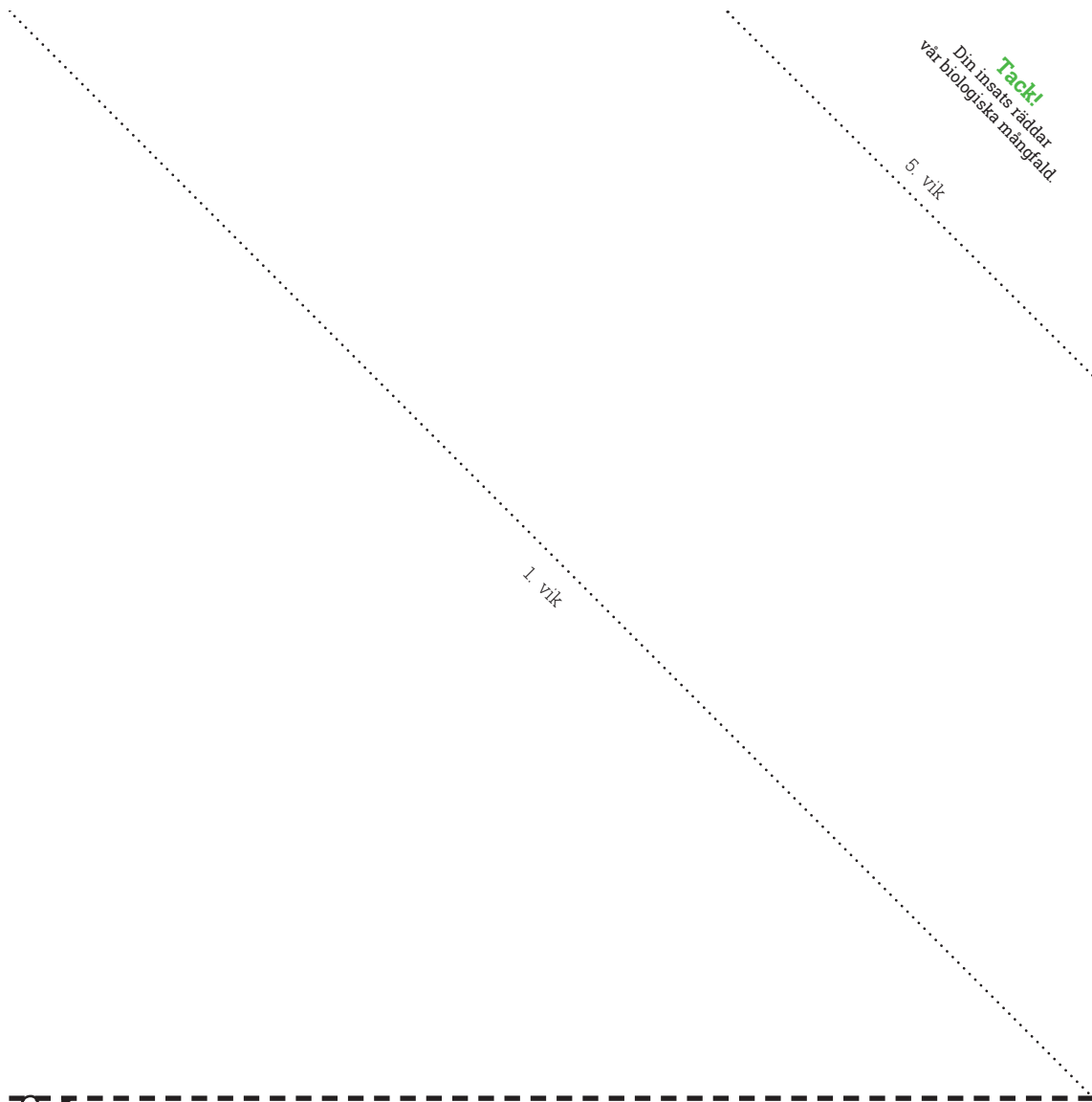
I projektet Världens längsta blomsteräng förvandlar vi gång-, cykelbanor och lågtrafikerade vägar till blomrika miljöer och skapar en grön infrastruktur i landskapet. Nu kan du vara med och bidra!

Det här pappersarket kan vikas ihop till en fröpåse, så att du kan samla fröer från en närliggande blomrik plats och sprida vid en väggkant, äng eller gräsmatta. På så sätt är du med hjälper växter, pollinerande insekter och bidrar till en rikare biologisk mångfald.

Läs mer om hur du kan vara med i projektet på vår webbplats.
naturskyddsforeningen.se/blomsterang

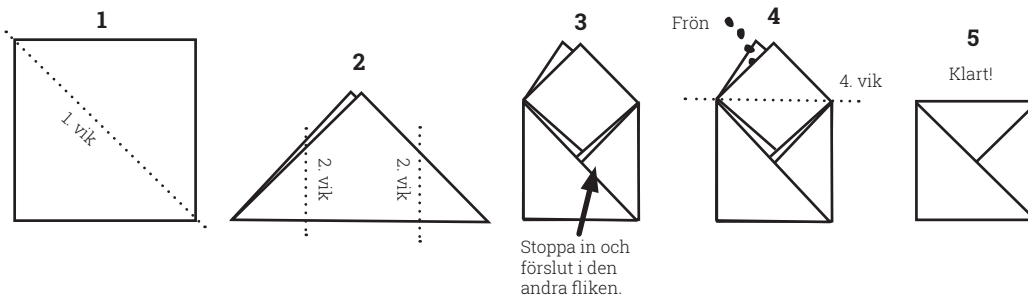

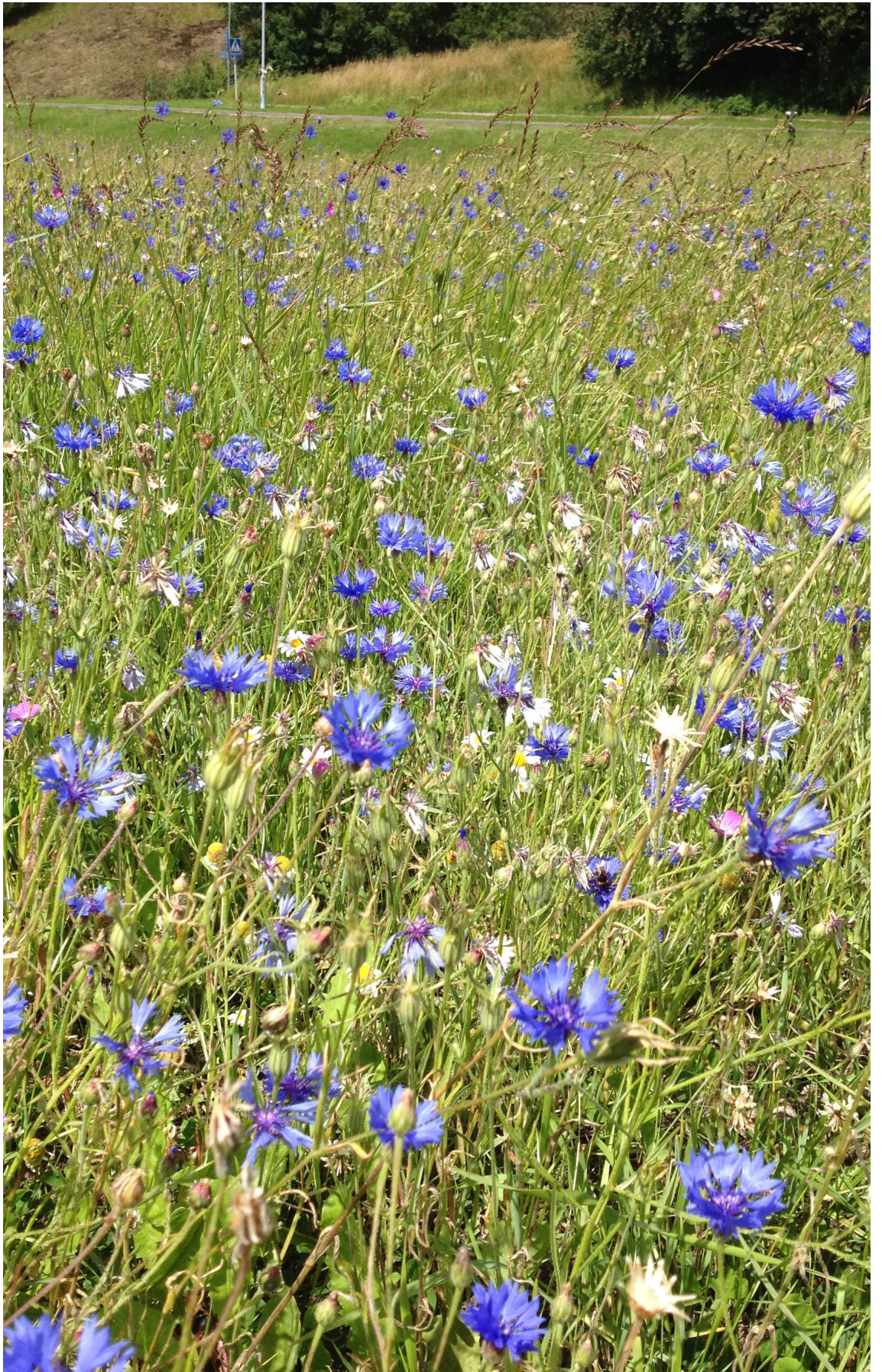
Scanna här för att läsa mer

Tack!
Din insats räddar
vår biologiska mångfald.

Så här viker du din fröpåse

Naturskyddsföreningen är Sveriges största miljöorganisation och en folkrörelse som sedan 1909 står upp för naturen. Vi sprider kunskap, bildar opinion och påverkar beslutsfattare – lokalt, nationellt och globalt. Klimat, skog, jordbruk, miljögifter, vatten, hav och hållbar konsumtion är våra viktigaste arbetsområden. Bra Miljöval är vår miljömärkning och Sveriges Natur vår medlemstidning. Välkommen att bli medlem, engagera dig eller skänk en gåva. Tillsammans har vi kraft att förändra.

PG 90 19 09-2

Åsögatan 115
Box 4625, SE-116 91
Stockholm, Sweden

+46 (0)8 702 65 00
www.naturskyddsforeningen.se

